

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Факультет міжнародних відносин, політології та соціології

Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

«Розвиток міграційних процесів у країнах Західної Європи в сучасних умовах»

«Development of Migration Processes in the Countries of Western Europe in Modern Conditions »

Виконала: здобувачка денної форми навчання
спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

Освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

Танривер Фейза

Керівник: к.е.н. Доц. Цевух Ю.О. _____

Рецензент: доц. Крючкова Н.М

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ _ від _ _ _ _ _ 2025 р.

Завідувач кафедри

Захищено на засіданні ЕК №

протокол № _ _ _ _ _ від _ _ _ _ _ 0.2025 р.

Оцінка _ _ _ _ _ / _ _ _ _ _ / _ _ _ _ _

Голова ЕК

_____ ЯКУБОВСЬКИЙ С.О.

_____ ЯКУБОВСЬКИЙ С.О.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	6
1.1.Історія та поняття міжнародної міграції	6
1.2.Види та класифікація міжнародної міграції	10
1.3.Міграційна політика у країнах Західної Європи	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ	17
2.1.Основні тенденції міграційних потоків у Західній Європі	17
2.2.Соціально-економічні наслідки міграції у Західній Європі	24
2.3.Регресійний аналіз впливу грошових переказів мігрантів на економіку	34
РОЗДІЛ 3. РОЛЬ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ	37
3.1.Міграційні потоки між Україною та країнами Західної Європи.	37
3.2.Вплив грошових переказів на економіку України.	40
 ВИСНОВКИ.....	46
 СПИСОК	ВИКОРИСТАНИХ 49
ДЖЕРЕЛ.....	

ВСТУП

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується глибокою взаємозалежністю національних економік, активізацією глобалізаційних процесів та посиленням мобільності населення. Одним із ключових проявів цих трансформацій є міжнародна міграція, яка стала невід'ємною складовою світової соціально — економічної динаміки. У країнах Західної Європи міграційні процеси відіграють особливо важливу роль, оскільки саме цей регіон виступає як один із найбільших центрів тяжіння мігрантів у світі — як трудових, так і біженців, які шукають притулку, студентів та висококваліфікованих фахівців.

Розвинені держави Західної Європи стикаються із низкою структурних викликів: старінням населення, дефіцитом робочої сили у певних секторах економіки, зростанням потреби у кваліфікованих спеціалістах, а також необхідністю підтримання сталого економічного розвитку в умовах інтенсивної конкуренції. У цьому контексті міжнародна міграція перетворюється на важливий інструмент забезпечення економічної стабільності, формування трудових ресурсів та підтримання соціальних систем. Водночас посилення міграційних потоків потребує ефективного регулювання та формування збалансованої міграційної політики, яка враховує як економічні, так і соціальні, політичні та гуманітарні аспекти.

Окреме місце в європейських міграційних процесах займає Україна, яка є одним із провідних донорів трудових мігрантів для країн Західної Європи. Українські громадяни активно залучені в ринку праці Німеччини, Франції, Швейцарії та інших держав, що робить аналіз цих потоків важливим як для розуміння внутрішніх соціально — економічних тенденцій в Україні, так і для оцінки їхнього впливу на європейський економічний простір.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю комплексного аналізу сучасних міграційних процесів у Західній Європі, оцінки їхнього соціально — економічного впливу та визначення місця України в цих процесах.

Метою роботи є дослідження сучасного розвитку міграційних процесів у країнах Західної Європи та оцінка їхнього впливу на економіку регіону, а також визначення ролі України в європейському міграційному просторі.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- розкрити теоретичні засади міжнародної міграції, її сутність, види та класифікацію;
- проаналізувати особливості та інструменти міграційної політики країн Західної Європи;
- дослідити сучасні тенденції міграційних потоків у цьому регіоні;
- оцінити соціально — економічні наслідки міграції для країн Західної Європи;
- Здійснити регресійний аналіз впливу приватних грошових переказів мігрантів на економіку;
- охарактеризувати міграційні потоки між Україною та країнами Західної Європи;
- проаналізувати значення приватних грошових переказів українських мігрантів для національної економіки.

Об'єктом дослідження є міграційні процеси в країнах Західної Європи.

Предметом дослідження виступають тенденції, динаміка та економічні наслідки сучасних міграційних процесів у регіоні та участь України в цих процесах.

Інформаційну основу роботи становлять наукові публікації українських і вітчизняних дослідників, аналітичні доповіді міжнародних організацій, статистичні дані, також результати регресійного економіко — математичного моделювання.

Структура роботи включає вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел. У першому розділі розглянуто теоретичні основи дослідження міжнародної міграції. У другому — проаналізовано сучасні міграційні процеси та їх соціально — економічний вплив у країнах Західної Європи. У третьому — визначено місце України у європейських міграційних

потоках та проаналізовано значення грошових переказів для української економіки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

1.1 історія та поняття міжнародної міграції

Міжнародний рух населення, який упродовж декількох століть існував у теорії міжнародних відносин, пройшов свій історичний розвиток і залишив людству у спадок значний теоретико-методологічний потенціал. Дослідження міграційних процесів почалися ще з античного періоду, коли людство не мало жодного уявлення, що таке міграція, і продовжується дотепер.

На ранніх етапах історії переміщення людей відігравало значну роль у формуванні культурних цінностей народів, зростанні міст, розвитку промисловості й торгівлі. Перші висловлювання про міжнародну міграцію населення можна знайти у роботах Платона, Аристотеля, Піфагора, Фалеса, в яких вихід на нові простори часто розглядається як сильний творчий ефект подальшого розвитку. Подорожуючи, люди збагачують свій соціокультурний досвід, набувають знання про традиції інших народів, пізнають символічні стратегії їхньої гостинності, передають свої вміння та навички. Історично міграційні процеси відзначалися різними підходами та ознаками, мали свої особливості розвитку, включаючи примусову міграцію та міграцію на добровільних засадах.

А. Хомра під міграцією населення розуміє „територіальні переміщення населення, пов’язані зі зміною місця проживання” [1].

Ю. Римаренко міграцією населення вважає „переміщення людей (мігрантів) через кордони тих або інших територій зі зміною місця проживання назавжди або на тривалий час [2].

Продовжуючи розгляд підходів до трактування міграції, ширше визначення пропонує В. Шелюк : « Міграція — це поняття, яке відображає соціально — економічні і демографічні процеси, сукупність переміщень, які

здійснюються людьми між країнами, регіонами однієї країни, різного виду поселення та інші види переміщень [2].

Як свідчить історичний досвід, міжнародний рух населення має значний вплив на розвиток не тільки національних ринків праці, а і глобальних ринків, знаходить своє відображення у теоріях трудової міграції. Є ціла низка теорій міжнародних відносин, що виникли незалежно одна від одної щодо дослідження феномена міграції на різних етапах розвитку світового господарства.

Меркантилізм був одним із перших західних наукових напрямів, що включили в дослідження міжнародну міграцію населення. Представниками цього напрямку є: У. Стаффорд, Т. Ман, А. Монкретьєн, Ж.Б. Кольбер та інші. Вони розглядали накопичення золота як джерела процвітання та сили держави, при цьому роблячи акцент на імміграцію іноземних робочих, особливо ремісників, за заборони еміграції корінного населення.

Класична теорія пояснює міграцію причинами відмінностей у попиті і пропозиції робочої сили в різних регіонах. Представниками цього напрямку були А. Сміт, Д. Рікардо, А. Маршал. Адам Сміт зазначав, що в Англії закони, які не дозволяють бідним переїжджати з одного місця в інше, а також закони, що не дозволяють людям змінювати місця торгівлі, служили для збереження нерівномірного розвитку регіонів. Тому він виступав за усунення бар'єрів вільного переміщення робочої сили, що сприяло б економічному прогресу в районах в'їзду та виїзду і самих мігрантів. Учені виступали за абсолютно безперешкодне міжнародне пересування капіталу, товарів і праці, щоб ринкові сили змогли гарантувати максимальний економічний розвиток і скорочення бідності.

Мальтузіанство було сформульоване Т. Мальтусом. Мальтус сформулював закон народонаселення, який він пов'язував із законами спадної родючості ґрунту та спадної віддачі ресурсів. У результаті Мальтус дійшов висновку, що кількість населення росте в геометричній прогресії, подвоюючись кожні 25 років, а кількість засобів існування збільшується в

арифметичній прогресії. Саме у перенаселенні Мальтус вбачав основну причину злиднів, голоду, безробіття та інших бід суспільства. Народ сам винний у власних стражданнях, вважав Мальтус, оскільки має природну пристрасть до швидкого розмноження [3].

У 1993 році Дугласа С. Массея та його колеги об'єднали різні підходи до вивчення міграції у свою роботу, яка стала класичним джерелом у цій галузі та класифікували їх на теорії започаткування та теорії продовження міграції.

До теорій започаткування міграції відносять:

- неокласичну економічну теорію, яка пояснює міграцію як індивідуальне рішення, спрямоване на максимізацію доходу. Вона розглядає вплив різниці у зарплатах і умовах праці між країнами. Проте ця теорія ігнорує інші фактори, такі як юридичні обмеження чи культурні відмінності;

- нову економіку трудової міграції, яка на відміну від неокласичного підходу, розглядає міграцію як сімейне рішення. Родина може диверсифікувати свої ресурси, використовуючи грошові перекази мігрантів для фінансової підтримки членів сім'ї, які залишилися в країні походження;

- теорію подвійного ринку праці, яка відходить від мікрорівневого аналізу і пояснює міграцію структурними чинниками. Вона стверджує, що розвинені країни мають постійний попит на низькокваліфіковану іноземну робочу силу через небажання місцевих працівників займатися менш престижною роботою;

- теорію світових систем, що підкреслює роль капіталістичної експансії та міграції низькокваліфікованих працівників із периферійних, слаборозвинених регіонів до розвинутих країн через глобальну економічну інтеграцію.

До теорій продовження міграції належать:

- міграційні мережі, які пояснюють міграцію як соціальний процес, де мігранти створюють контакти з родичами та друзями у країнах походження, сприяючи подальшим хвилям міграції (так званій “ланцюговій міграції”);

-інституційна теорія, зосереджена на тому, як прибуткові (наприклад, мережі контрабанди) і некомерційні (наприклад, гуманітарні організації) установи сприяють міграції, долаючи такі перешкоди, як правові обмеження.

-теорія кумулятивної причинності, яка стверджує, що міграція змінює соціальні та економічні умови, що сприяє подальшим міграційним потокам. Вона пов'язана зі змінами у розподілі доходів, структурі ринку праці та культурі міграції.

-теорія міграційних систем, що описує міграцію як стабільний процес між певними регіонами, які мають історичні, соціальні чи економічні зв'язки.

Сучасні теорії намагаються враховувати глобалізацію та технологічний розвиток. Наприклад, трансмісійна теорія розглядає мігрантів як частину транскордонних сімей, які підтримують зв'язки через цифрові технології та грошові перекази. Теорії також аналізують взаємозв'язок між міграцією та розвитком, підкреслюючи, що економічне зростання може сприяти, а не стримувати міграційні потоки.

Загалом жодна з теорій не дає вичерпного пояснення міграційних процесів, оскільки причини міграції є багатовимірними та змінюються з часом.[4]

Отже, історичний розвиток та еволюція теоретичних підходів до міжнародної міграції свідчать про складність і багатовимірність цього явища. Водночас жодна з наявних теорій не дає повного пояснення причин і механізмів міграційних процесів, що підкреслює необхідність подальших досліджень. Саме тому виникає потреба продовжувати вивчення міграції, що й визначає актуальність цієї роботи та проведення подальшого аналізу сучасної міграційної політики.

1.2.Види та класифікація міжнародної міграції

Міжнародна міграція є одним із ключових соціально-економічних процесів сучасності, що відображає як глобалізаційні тенденції, так і локальні особливості розвитку суспільств. Складність цього явища зумовлює

необхідність його систематизації та чіткої класифікації. Поділ міжнародної міграції на окремі види дає змогу зрозуміти внутрішню структуру міграційних потоків, а також дослідити їх вплив на країни походження та приймаючі держави. У науковій літературі запропоновано низку підходів до класифікації, які базуються на різних критеріях: від напрямку руху та тривалості перебування до правового статусу мігрантів і соціально-економічних причин переміщень [5].

Найбільш поширеною є класифікація за напрямом переміщення. Вона охоплює еміграцію - виїзд осіб з країни походження, імміграцію — в'їзд до іншої держави, та рееміграцію — повернення громадян на батьківщину після певного періоду перебування за кордоном. У сучасних умовах ці процеси взаємопов'язані та нерідко формують циклічні міграційні потоки. Наприклад працівник може виїжджати за кордон на певний час, повертатися додому, а згодом знову здійснювати виїзд, створюючи транснаціональні соціальні та економічні зв'язки. Такі повторні переміщення є характерними для регіонів із високою економічною мобільністю населення та активними ринками праці [6].

Ключовим критерієм є також тривалість перебування за кордоном. Залежно від цього розрізняють постійну та тимчасову міграцію. Постійна міграція означає остаточну зміну місця проживання, коли індивід інтегрується у приймаюче суспільство та часто набуває громадянства. Тимчасова ж має обмежений термін і може охоплювати сезонні роботи, навчання, трудові контракти чи професійні стажування. У ХХІ столітті тимчасова міграція набуває дедалі більшого значення, оскільки зростає роль короткотермінових трудових програм і студентської мобільності. Крім того розвиток транспортної інфраструктури та цифрових технологій сприяє поширенню циркулярної міграції, коли людина протягом життя неодноразово виїжджає за кордон і повертається назад, підтримуючи сталі економічні та соціальні контакти між країною походження і країною перебування [7].

Важливою є класифікація за правовим статусом. Легальна міграція передбачає дотримання законодавчих норм та міжнародних угод, що регулюють в'їзд, перебування і працевлаштування іноземців. Вона відображає офіційно санкціоновану мобільність, яка сприяє розвитку міжнародних економічних та культурних зв'язків. Нелегальна ж міграція пов'язана з порушенням правил перетину кордону, нелегальним працевлаштуванням або перевищенням терміну перебування. Її масштаби значні : за оцінками міжнародних організацій, десятки мільйонів людей у світі перебувають у статусі нелегальних мігрантів. Це створює виклики для державної політики, оскільки нелегальна міграція не лише загрожує національній безпеці, але й ставить під ризик права самих мігрантів, які нерідко стають жертвами експлуатації та дискримінації. Проте науковці підкреслюють, що нелегальна міграція часто є наслідком браку легальних каналів мобільності та глобальних економічних дисбалансів [8].

Ще одним поширеним критерієм є мотиви та цілі переселення . Виділяють економічну міграцію, що зумовлена пошуком роботи, вищих доходів і кращих умов життя; політичну, яка виникає внаслідок переслідувань, воєнних конфліктів чи порушень прав людини; екологічну, спричинену деградацію довкілля, зміною клімату чи природними катастрофами; освітню, орієнтовану на здобуття знань і підвищення кваліфікації. У сучасному світі дедалі більше міграційних потоків мають змішаних характер, коли поєднуються економічні, політичні та екологічні фактори. Це ускладнює ідентифікацію мігрантів та визначення їхнього правового статусу, особливо у випадках, коли вони одночасно шукають як економічні можливості, так і захист від переслідувань [5].

За масштабом розрізняють індивідуальну, сімейну та масову міграцію. Індивідуальна стосується окремих осіб, які виїжджають з особистих чи професійних мотивів. Сімейна охоплює переміщення кількох членів родини, що сприяє утворенню етнічних діаспор у приймаючих країнах. Масова ж міграція зазвичай виникає у виняткових обставинах: війни, революції,

геноцид чи природні катастрофи можуть спричиняти переселення мільйонів людей одночасно. Такі переміщення стають серйозним викликом міжнародної спільноті, оскільки вимагають координації гуманітарних дій та створюють додаткове навантаження на економіку приймаючих країн. Водночас вони формують умови для розвитку багатокультурного середовища, що у довгостроковій перспективі може мати позитивні соціальні та економічні ефекти [6].

Узагальнюючи, можна зазначити, що класифікація міжнародної міграції є багаторівневою і відображає комплексність цього явища. Поділ за напрямом, тривалістю, правовим статусом, мотивами та масштабом дозволяє дослідити різні аспекти мобільності населення у глобальному вимірі. Такий підхід сприяє не лише науковому аналізу, але й формуванню практичних рішень у сфері міграційної політики. Для держав важливо розробляти гнучкі механізми управління міграцією, що враховують різноманіття її форм та мотивів, а також баланс між потребами економіки, а також баланс між потребами економіки, безпековими інтересами та правами людини.

1.3. Міграційна політика у країнах Західної Європи

Міграційна політика країн Західної Європи формується під впливом економічних, демографічних, соціальних, культурних та політичних чинників і має комплексний характер, поєднуючи регулювання в'їзду, надання притулку, інтеграцію іммігрантів, боротьбу з нелегальною міграцією та забезпечення прав людини. Упродовж останніх десятиліть цей регіон став одним із ключових центрів тяжіння міграційних потоків, що зумовлено високим рівнем економічного розвитку, соціальними гарантіями та стабільними політичними системами. Значний вплив на формування сучасної міграційної політики мала міграційна криза 2015 року, а також нові виклики, пов'язані з війною в Україні та глобальними соціально-економічними змінами.

7 жовтня 2021 року рада ЄС ухвалила оновлену директиву щодо «блакитної карти», яка посилює гармонізацію умов в'їзду та проживання висококваліфікованих працівників із третіх країн і підвищує привабливість цієї схеми. Європейська система допуску спрямована на залучення та утримання висококваліфікованих фахівців, особливо у сферах із дефіцитом кадрів, що забезпечується через установлення більш інклюзивних критеріїв допуску, спрощення мобільності всередині ЄС, полегшення возз'єднання сімей, спрощення процедур для визнаних роботодавців та розширення доступу до ринку праці. Державам членам дозволено зберігати національні програми для висококваліфікованих працівників паралельно зі схемою «блакитної карти», однак нові правила гарантують, що власники таких карт і члени їх сімей не будуть поставлені в гірше становище порівняно з власниками національних дозволів [9].

Розвиток міграційної політики Європейського Союзу відбувався у кілька етапів, що включали інституційні зміни, так і формування стратегічних політичних ініціатив. Важливою віхою стало набуття чинності Лісабонським договором у 2009 році, після чого регулювання міграційної сфери перейшло на звичайну законодавчу процедуру — це підсилило роль Європейського парламенту як рівноправного законодавчого органу поряд із Радою ЄС. Одночасно суд Європейського Союзу отримав повну юрисдикцію щодо питань міграції та притулку, що зміцнило загальноєвропейську правову основу у цій сфері.

У подальшому ЄС сформував низку політичних стратегій, які визначили напрям сучасної міграційної політики. У 2011 році Європейська комісія представила Глобальний підхід до міграції та мобільності, який охоплює чотири ключові сфери: легальну міграцію, боротьбу з нелегальною міграцією, міжнародний захист і співпрацю з країнами, що розвиваються. Наступним етапом стали Стратегічні керівні лінії на 2014-2020 роки, де Європейська рада визначила потребу у цілісному підході до управління кордонами та створення ефективних систем міжнародного захисту.

Міграційна криза 2015 зумовила ухвалення Європейської порядку денного з міграції, яка поєднала невідкладні заходи щодо реагування на зростання потоків із довгостроковими структурними реформами. Кульмінацією інституційних змін став Новий пакт про міграцію та притулок, ухвалений у 2024 році, що інтегрував процедури притулку, повернення, управління кордонами та солідарність між державами — членами в єдину комплексну систему [10].

Міграційна та політика притулку ЄС є ключовим елементом внутрішньої безпеки, управління кордонами, економічного розвитку та дотримання міжнародного права і прав людини. Підхід ЄС до регулювання міграції та формування Спільної європейської системи притулку ґрунтується на чотирьох головних напрямках: зміцнення безпеки зовнішніх кордонів шляхом поглибленого скринінгу, створення всеєвропейської бази даних та запровадження обов'язкової прикордонної процедури; ефективні та швидкі процедури з уніфікованими стандартами надання міжнародного захисту та запобігання зловживанням; механізми солідарності та розподілу відповідальності, що не дозволяють окремим державам — членам залишатися під надмірним тиском; міжнародне партнерство проти контрабанди мігрантів та підтримка легальної міграції [11],[12].

Важливою складовою сучасної міграційної політики є інтеграція іммігрантів. У більшості країн Західної Європи дедалі більше уваги приділяється забезпеченню ефективного включення новоприбулих у суспільне життя. Успішна інтеграція розглядається як двосторонній процес, на чому особливо наголошує Пакт про міграцію та притулок: з одного боку, мігранти мають адаптуватися до приймаючого суспільства, а з іншого — держави зобов'язані забезпечити рівний доступ до ключових соціальних послуг. Хоча інтеграційна політика належить до компетенції національних урядів, ЄС відіграє ключову роль у координації та підтримці цих процесів.

Європейська комісія у Плані дій з інтеграції та інклюзії на 2021-2027 роки визначає стратегічні рамки інтеграційної політики спрямовані на

подолання бар'єрів у галузях освіти, зайнятості, охорони здоров'я та житла. Основними напрямками є інклюзивна освіта, мовна підтримка та швидше визнання кваліфікацій; покращений доступ до ринку праці; високоякісна медична допомога, включно з ментальним здоров'ям, а також доступне житло без дискримінації [13].

Національні моделі інтеграції в країнах Західної Європи значною мірою відрізняються. У Німеччині функціонує багаторівнева система інтеграційних курсів, що охоплює мовну підготовку, ознайомлення з правовим устроєм та культурними нормами. Франція ж робить більший акцент на принципах секуляризму, республіканських цінностях та формуванні спільної громадянської ідентичності.

Масштабна реформа міграційної та політики притулку ЄС, ухвалена у 2024 році, передбачає створення уніфікованої системи правил для впорядкованого управління в'їздом, обробкою заяв та поверненням осіб, які не потребують міжнародного захисту. Вона включає десять законодавчих актів, серед яких регламенти про скринінг, модернізовану базу Eurodac, процедури притулку та повернення, а також новий механізм гнучкої солідарності між державами — членами. Кризовий регламент запроваджує тимчасові відступи від загальних правил у разі масових напливів мігрантів, а оновлені регламенти про кваліфікацію, умови прийому та переселення уніфікують критерії міжнародного захисту та створюють легальні канали для безпечного в'їзду [14].

Окремим стратегічним напрямом залишається боротьба з нелегальною міграцією та забезпечення безпеки. Країни Західної Європи інвестують у посилення прикордонного контролю, розвиток сучасних технологічних систем нагляду та аналітики, удосконалення обміну інформацією в межах ЄС і співпрацю з країнами походження та транзиту мігрантів. Значну роль у цьому процесі відіграє Європейське агентство прикордонної та берегової охорони Frontex, яке координує операції та підтримує держави члени у запобіганні нелегальними перетинам кордонів [12].

Отже, аналіз історії міжнародної міграції, її класифікації та особливостей міграційної політики країн Західної Європи свідчить про складність, багатовимірність і постійну динаміку цього явища. Міграція формувалася під впливом економічних, демографічних, соціальних, культурних та політичних чинників, що зумовило появу численних теоретичних підходів і моделей пояснення руху населення. Різноманіття видів міграції зумовлено напрямом переміщення, тривалістю, мотивами та правовим статусом мігрантів, підкреслює необхідність чіткої класифікації для глибшого наукового та практичного розуміння процесів мобільності у глобальному середовищі. Ці аспекти демонструють, що міжнародна міграція є одним із ключових факторів розвитку сучасного світу, потребує постійного аналізу та адаптації до нових глобальних подій.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

2.1. Основні тенденції міграційних потоків у Західній Європі

Міграція є однією з найсталіших та найважливіших характеристик розвитку людства, перетворившись на одне з ключових глобальних питань сучасності. Перетин кордону не лише змінює географічне положення людини, а й трансформує її юридичний статус, надаючи їй особливого соціального статусу — статусу мігранта.

Складність міграційних процесів зумовлена різноманітністю причин, які спонукають людей залишати свої країни, а також індивідуальними особливостями мігрантів, їхнім походженням, умовами життя та мотиваціями.

У контексті глобалізації міграція впливає на економічні, політичні та соціальні процеси в державах, стаючи важливою темою для національних урядів, міжнародних організацій та громадянського суспільства.

Міграція не є лише фізичним переміщенням через кордон — це явище, яке поступово розмиває традиційні межі між мовами, культурами, етнічними групами та державами. Воно трансформує соціальні структури, впливає на ринки праці й демографічну ситуацію, а також створює нові виклики для державного управління. Старіння населення, нестача робочої сили та зростання попиту на послуги у розвинених країнах посилюють залежність від іноземних працівників — як кваліфікованих, так і некваліфікованих [15].

Еміграція створює як можливості, так і виклики для країн — донаторів, особливо в менш розвинених регіонах. З одного боку, часто висловлюються занепокоєння щодо втрати людських ресурсів, включно з висококваліфікованими працівниками, так званого «відтоку мізків», що може стримувати розвиток країн походження. З іншого боку, деякі країни з менш розвинених регіонів розглядають еміграцію як стратегію стимулювання

розвитку : не лише завдяки грошовим переказам чи зменшено тиску на ринок праці, але й визнаючи, що діаспора може сприяти розвитку через фінансові інвестиції у країни походження, а також через передачу знань і навичок.

Політика, що стосується еміграції громадян, може відповідати на широкий спектр потреб — як із погляду окремих осіб, які залишили свої країни походження, так і з погляду урядів країн — донаторів [16].

Протягом 2013-2023 років динаміка еміграційних процесів у країнах Західної Європи (рис.2.1) характеризуються помітними коливаннями, зумовленими як внутрішніми соціально-економічними чинниками, так і глобальними подіями, такими як міграційна криза 2015 року, пандемія COVID-19 у 2020 році та постпандемічне відновлення 2021-2023 років.

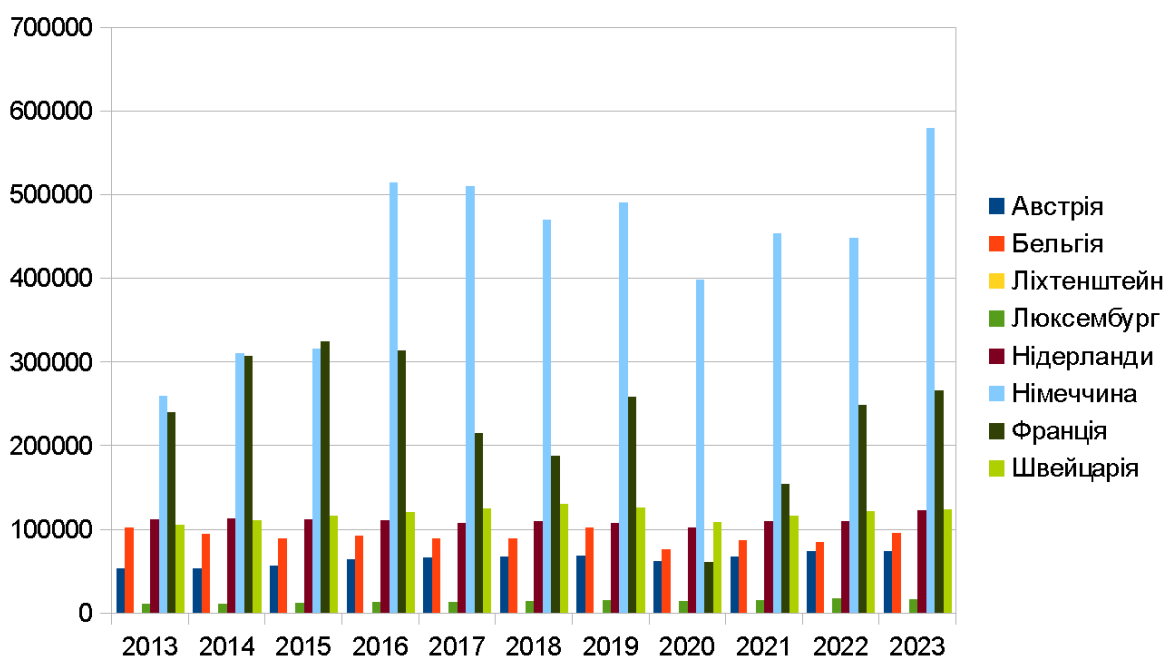

Рис.2.1 Динаміка еміграції з країн Західної Європи у 2013-2023 рр. (кількість осіб).

Джерело : складено автором на основі даних [17].

Австрія демонструє стійке зростання рівня еміграції протягом більшої частини періоду. У 2013 році з країни виїхало 54,1 тис. осіб, тоді як у 2023 році цей показник зріс до 74,0 тис. осіб. Найбільше зростання спостерігалось в 2016-2019 рр., коли еміграційний потік стабільно перевищував 64-68 тис.

осіб. Тимчасове скорочення в 2020 році до 62,6 тис. відображає вплив пандемії, однак уже в 2022 році рівень еміграції відновився до рекордних значень. Загалом, за десятиріччя відбулося збільшення еміграції майже на 37%, що свідчить про посилення мобільності населення в пошуках кращих умов життя [17].

У Бельгії еміграційна динаміка має більш виражений коливальний характер. Починаючи з 2013 року показники зменшилися до 88-92 тис. осіб у 2015-2018 рр., а потім зросли до 102,9 тис. у 2019 році. Після спаду під час пандемії спостерігалось поступове відновлення — до 96,1 тис. у 2019 році. Такі коливання можуть свідчити про чутливість бельгійського ринку праці до економічних змін у ЄС та зовнішніх міграційних потоків [17].

Ліхтенштейн, попри невелике населення, демонструє стабільну тенденцію з незначними річними коливаннями. Еміграція коливалася в межах 430-520 осіб, без суттєвих змін у динаміці. Це свідчить про сталість демографічних процесів і високий рівень економічної стабільності країни.

Люксембург характеризується помірними але стійким зростанням рівня еміграції. З 10,7 тис. осіб у 2013 році цей показник зріс до 16,6 тис. у 2023, що становить приріст понад 50%. Найбільше зростання спостерігалось після 2015 року, Люксембург посилив свою інтеграцію до європейського ринку праці, щоразу сприяло як імміграції, так і відпливу трудових ресурсів [17].

У Нідерландах динаміка є відносно стабільною, хоча з незначним зростанням у довгостроковій перспективі. Від 112,6 тис. емігрантів у 2013 році до 123,6 тис. у 2023 році. Після скорочення у 2017-2020 рр. (до 102,5 тис.) спостерігається чітке зростання у 2021-2023 рр., що відображає активізацію міжнародної мобільності після пандемії [17].

Найбільш виражену зміну демонструє Німеччина, де рівень еміграції різко зріс із 259,3 тис. у 2013 році до 514,6 тис. у 2016 році — наслідок міграційної кризи 2015 року та масштабного руху населення всередині ЄС. Після тимчасового зниження у 2018-2020 рр., показники знову зросли, досягнувши 580,5 тис. у 2023 році — найвищого рівня серед усіх розглянутих

країн. Це свідчить про високу динамічність трудової мобільності та відкритість німецького суспільства до міграційних процесів [17].

Франція демонструє більш складну траєкторію еміграційних потоків. Після поступового зростання у 2013-2015 рр. (до 324,5 тис.) відбулося різке зниження у 2017-2018 рр. (до 188,7 тис.), що можна пов'язати з політичними та економічними коливаннями всередині країни. Під час пандемії еміграція скоротилася до мінімуму — 61,0 тис. осіб, однак уже до 2023 року показники зросли більш ніж у чотири рази до 266,4 тис., що свідчить про активне відновлення мобільності.

Швейцарія протягом аналізовного періоду зберігала позитивну динаміку до 2018 року, коли кількість емігрантів сягнула 130,2 тис. осіб. Після пандемічного спаду (109,4 тис. у 2020 році) спостерігається стабільне відновлення до 123,9 тис. у 2023 році. Загальний приріст за десятиріччя становить близько 17% , що вказує на поступову інтенсифікацію трудової міграції. [17].

Узагальнюючи, можна зазначити, що еміграційні процеси в країнах Західної Європи за останні десятиріччя мали тенденцію до поступового зростання, із короткочасними спадами, пов'язаними з кризовими явищами. Найбільші обсяги еміграції спостерігаються в Німеччині, Франції та Нідерландах, що корелює з розміром населення і масштабом ринку праці. Водночас малі держави, такі як Ліхтенштейн і Люксембург демонструють стабільність та незначні коливання.

Таким чином, еміграційна динаміка країн Західної Європи у 2013-2023 рр. відображає взаємозв'язок між економічною активністю, політичними подіями та глобальними викликами, формуючи сучасний образ мобільної, економічно інтегрованої регіональної системи.

Міграційна політика охоплює три ключові складові : еміграційну, імміграційну та інтеграційну. У межах кожної з них визначаються специфічні цілі, інструменти реалізації та відповідні моделі регулювання. Відповідно до

нормативно — правової бази ЄС та актуальних стратегічних документів, імміграційна політика Європейського Союзу спрямована на такі пріоритети :

- скорочення факторів, що стимулюють нелегальну міграцію;
- Ефективне управління кордонами, включно з порятунком людських життів та захистом зовнішніх рубежів ЄС ;
- формування посиленої та узгодженої системи надання притулку;
- оновлення підходів до легальної імміграції, зокрема модернізація та перегляд механізму «блакитної картки»;
- визначення нових напрямів інтеграційної політики та підвищення ефективності міграційних процесів як для мігрантів, так і для країн походження [18].

Протягом останнього десятиріччя імміграційні процеси в країнах Західної Європи (Рис.2.2) зазнали суттєвих змін під впливом як внутрішньоєвропейських тенденцій, так і глобальних міграційних криз. На динаміку вплинула пандемія COVID-19 у 2020 році, а також різке відновлення мобільності після її завершення у 2021-2023 рр.

Австрія демонструє виразні коливання імміграційних потоків. Зростання з 101,9 тис. у 2013 році до рекордних 166,3 тис. у 2015 році пояснюється наслідками сирійської міграційної хвилі. Після цього темпи імміграції поступово знижувались до 105,6 тис. у 2018 році. У 2020 році спостерігалось тимчасове скорочення до 103,6 тис., пов'язане з пандемією, після чого імміграція різко зросла — до 201,6 тис. осіб у 2022 році , що стало найвищим показником за десятиріччя. У 2023 році рівень знизився до 147,6 тис., однак залишився вищим за середні довоєнні значення [19].

Для Бельгії характерне поступове зростання імміграційних потоків із періодичними коливаннями. Починаючи з 120,1 тис. у 2013 році, показник зріс до 150,0 тис. у 2019 році, після чого через пандемію скоротився до 118,7 тис. у 2020 році. Після відновлення міжнародної мобільності спостерігався різкий приріст у 2022 році — до 208,3 тис. осіб, що вказує на активне повернення мігрантів і залучення нових трудових ресурсів. У 2023 році

імміграція дещо скоротилася, але залишилася вищою за середньорічні показники попереднього періоду [19].

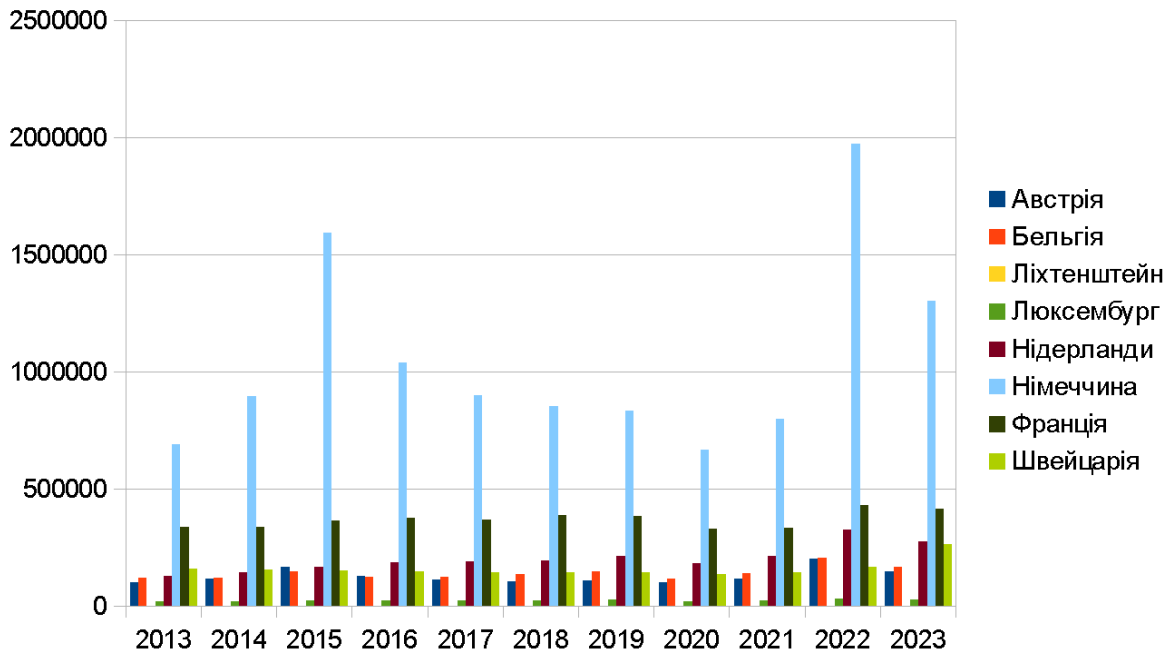

Рис.2.2. Динаміка імміграції з країн Західної Європи у 2013-2023 рр. (кількість осіб).

Джерело : складено автором на основі даних [19].

Ліхтенштейн, як і у випадку з еміграцією, демонструє стабільність : імміграційні потоки залишалися в межах 600-700 осіб протягом усього аналізованого періоду. Незважаючи на невеликі обсяги, помітне зростання у 2022 році може свідчити про посилення інтеграційних процесів з економіками сусідніх країн [19].

Люксембург характеризується помірним, але стійким збільшенням імміграції. Якщо у 2013 році в країну прибуло 21,1 тис. осіб, то у 2022 році — вже 31,4 тис., тобто приріст становив близько 49%. Це зростання є наслідком привабливості країни для кваліфікованих працівників та високого рівня заробітної плати. Тимчасове зниження у 2020-2021 рр. відображає обмеження міжнародного руху під час пандемії, після чого показники повернулися до довгострокової тенденції зростання [19].

У Нідерландах імміграція має чітко виражену висхідну тенденцію. З 129,4 тис. осіб у 2013 році досягнуто рекордних 326,8 тис. у 2022 році — приріст більш ніж у 2,5 раза. Це свідчить про високий попит на робочу силу в умовах стабільної економіки та ліберальної міграційної політики. Навіть після невеликого зниження у 2023 році до 274,6 тис. рівень імміграції залишається істотно вищим, ніж у попередні роки [19].

Німеччина демонструє найбільш динамічну і масштабну картину серед усіх країн регіону. У 2013 році імміграційний потік становив 692,7 тис. осіб, а у 2015 році зріс майже в 2,3 раза — до 1,6 млн, що пов'язано з прийомом великої кількості біженців з Сирії. Після цього показники поступово стабілізувалися, але залишилися високими. У 2022 році відбулося нове різке зростання — до 1,98 млн осіб, що відображає як післяпандемічне відновлення, так і вплив війни в Україні, через яку до Німеччини переїхала значна кількість мігрантів з України. У 2023 році імміграція зменшилася до 1,3 млн, але залишилися на рівні, що істотно перевищує довоєнні значення [19].

У Франції протягом 2013-2019 років спостерігалось поступове зростання імміграції з 333,8 тис. до 385,6 тис. осіб. Скорочення у 2020 році до 331,1 тис. було зумовлено карантинними обмеженнями, однак уже до 2022 року рівень імміграції зріс до 431,1 тис. осіб. У 2023 році цей показник залишився високим — 417,6 тис., що вказує на стабільне відновлення притоку іноземців у країну після карантинних обмежень [19].

Імміграційна динаміка Швейцарії має специфічний характер: після поступового скорочення з 160,2 тис. у 2013 році до 138,8 тис. у 2020 році спостерігалось зростання до 167,1 тис. осіб. В цілому імміграційні потоки у Швейцарії залишається стабільно високою впродовж десятиріччя [19].

Масштабна імміграція викликає занепокоєння щодо здатності систем охорони здоров'я, освіти та житлового забезпечення підтримувати зростаючу кількість новоприбулих. Багато корінних мешканців побоюються, що приплив іммігрантів перевантажить державні послуги, що призведе до

збільшення часу очікування, погіршення якості обслуговування та перенаселеності закладів [20].

Узагальнюючи, можна зазначити, що тенденції імміграції в країнах Західної Європи за 2013-2023 роки характеризуються зростанням мобільності населення, з короткочасним спадом у 2020 році та різким підйомом після пандемії. Найбільш приріст спостерігалось у Німеччині, Нідерландах і Бельгії, що свідчить про активне залучення трудових мігрантів та біженців у відповідь на демографічні виклики. Малі держави, Люксембург та Ліхтенштейн — за весь період зберігають стабільність потоків.

Отже, динаміка імміграції Західної Європи у 2013-2023 рр. свідчить про посилення ролі регіону як центру притягання міжнародної міграції, поєднанням гуманітарних, економічних та соціальних факторів.

2.2. Соціально-економічні наслідки міграції у Західній Європі

На початковому етапі формування спільної політики ЄС у сфері притулку мало обмежений характер: у 1990 році була ухвалена Дублінська конвенція щодо розподілу відповідальності за шукачів притулку, а також «м'яке право», що стосувалося різних аспектів питання притулку. Після розширення повноважень Амстердамським договором, Європейська Рада в Тампере (1999) поставила мету створити Спільну європейську систему притулку (CEAS), яка мала забезпечити спільну процедуру та єдиний статус для осіб, яким надано притулок.

Перший етап CEAS (2003-2005) включав директиви щодо процедур надання притулку, критеріїв отримання статусу біженця чи додаткового захисту, умов прийому шукачів притулку, Регламент Дублін II та систему Eurodac. Також була ухвалена Директива про тимчасовий захист.

Другий етап після Лісабонського договору (2011-2013) оновив ці акти: були ухвалені нові версії директив та Регламент Дублін III, а також реформований Eurodac. Створено агентство — Європейське бюро підтримки з питань притулку (EASO), яке надавало підтримку державам членам у

застосуванні законодавство [21]. Далі проаналізуємо динаміку притоку біженців до країн Західної Європи. Графік 2.3 показує динаміку притоку з 2013 по 2023 рік.

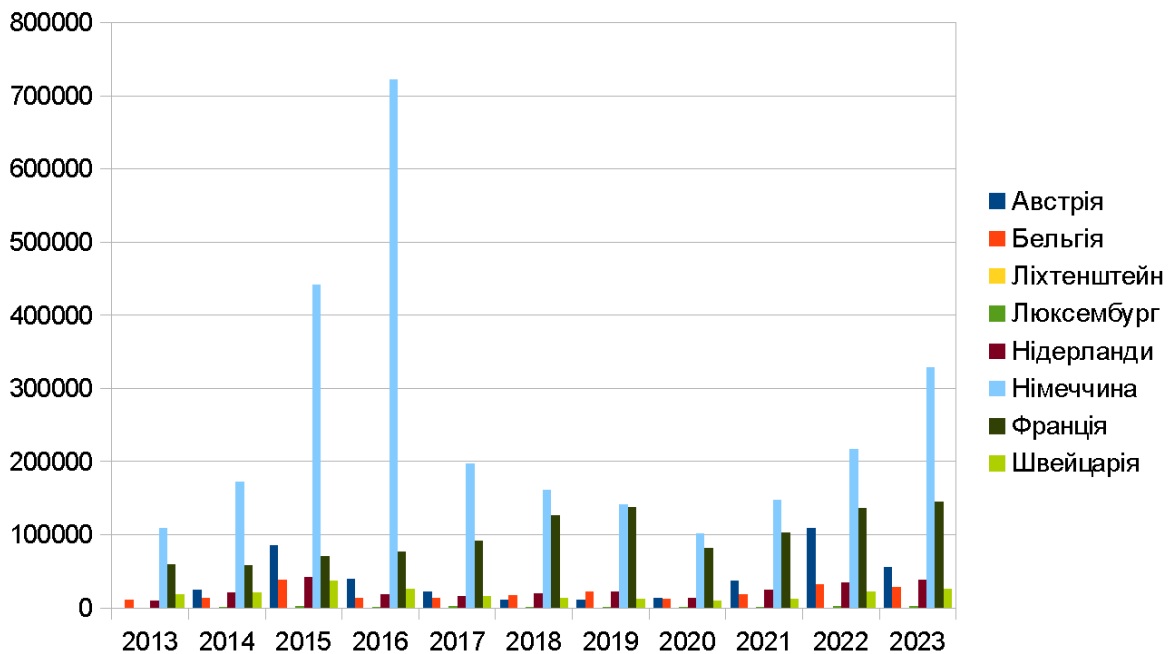

Рис.2.3. Динаміка притоку біженців до країн Західної Європи у 2013-2023 рр.(кількість осіб)

Джерело : складено автором на основі даних [22].

Динаміка притоку біженців до країн Західної Європи у 2013-2023 рр. відображає складну еволюцію міграційних процесів унаслідок геополітичних криз, збройних конфліктів та соціально-економічних змін у світі. Найсуттєвіші коливання спостерігалося у періоди 2015-2016 рр. (міграційна криза та 2021-2023., коли на показники вплинула війна в Україні та відновлення після пандемії COVID-2019.

Австрія характеризується різким коливанням кількості заявників на притулок. Якщо у 2014 році зафіксовано 25,7 тис. осіб, то вже у 2015 році — 85,5 тис., що відповідає більш ніж триразовому зростанню внаслідок сирійської кризи. У 2016-2019 рр. рівень заяв поступово зменшувався, досягнувши мінімуму 10,9 тис. осіб у 2019 році. Після спаду, спричиненого пандемією до 13,4 тис. у 2020 році, у 2022 відбулося різке збільшення —

109,8 тис. заяв, що свідчить про нову хвилю біженців, значну частку яких становили українці. У 2023 році кількість звернень скоротилася до 56,1 тис. однак залишилася суттєво вищою за довоєнні рівні [22].

У Бельгії загальна динаміка притоку біженців є помірною, проте має виражені піки, що збігаються із загальноєвропейськими кризовими періодами. З 12 тис. заяв у 2013 році показник зріс утричі до 38,9 тис. осіб у 2015 році, а потім різко знизився у 2016-2017 рр. Після поступового відновлення у 2018-2019 рр. до 23,1 тис. осіб спостерігалось нове зростання у 2021-2022 рр.- до 32,1 тис. осіб. У 2023 році приплив біженців дещо скоротився, що може бути пов'язано зі стабілізацією міграційних потоків і обмежувальною політикою уряду Бельгії [22].

Ліхтенштейн, як мала держава, має незначні обсяги притоку біженців. Дані за 2013-2015 рр. відсутні, однак з 2016 року зафіксовано мінімальні показники- від 25 до 145 осіб на рік. Найвищий рівень спостерігався у 2017-2018 рр. по 145 осіб на рік, що свідчить про обмежену участь країни в системі прийому біженців в ЄС [22].

Люксембург демонструє поступове, хоча й незначне, зростання притоку заявників на притулок. Кількість біженців зросла до 990 у 2013 році до 2 615 у 2023 році. Піки спостерігалось у 2015 році 2 360 осіб та 2022-2023 рр. понад 2 400 осіб, що підтверджує чутливість міграційної динаміки Люксембургу до регіональних криз [22].

У Нідерландах динаміка притоку біженців чітко корелює з європейськими тенденціями. Після збільшення з 9,8 тис. у 2013 році до 43,0 тис. у 2015 році, що збігається з пиком міграційної кризи, у 2016-2019 рр. спостерігалось поступове зниження до 22,5 тис., а в період пандемії- ще більший спад до 13,7 тис. у 2020 році. Від 2021 року розпочалося нове зростання, що досягло 38,3 тис. у 2023 році, тобто показник майже відновився до рівня 2015 року [22].

Німеччина залишається ключовим центром притоку біженців у Європі. Починаючи зі 109,4 тис. заяв у 2013 році, у 2015 році країна зафіксувала

рекордні 441,8 тис. заяв, а вже у 2016 році — 722,3 тис., що становить абсолютний максимум для регіону. Після цього відбулося різке скорочення до 198 тис. у 2017 році та стабілізація у 2018-2020 рр. Після короткого спаду в період пандемії до 102,5 тис. у 2020 році динаміка знову стала позитивною — 329 тис. заяв, що пояснюється переважно притоком українських біженців та мігрантів з інших кризових регіонів [22].

Для Франції характерна стабільна тенденція зростання притоку біженців протягом усього періоду. З 60,5 тис. заяв у 2013 році їх кількість поступово збільшувалася майже щороку, досягнувши 138,3 тис. у 2019 році. Після короткочасного спаду у 2020 році до 81,7 тис. Франція швидко відновила позиції, і вже у 2023 році зафіксовано 145,1 тис. заявників — найвищий рівень за весь аналізований період. Це свідчить про сталість імміграційних каналів і привабливість країни як напряму гуманітарного захисту [22].

Швейцарія у 2013-2015 рр. демонструвала зростання притоку біженців до 38,1 тис. однак у наступні роки кількість заявників поступово зменшувалася, досягнувши мінімуму 9,7 тис. у 2020 році. Після пандемії ситуація стабілізувалася : у 2022 році зафіксовано 23,1 тис. осіб, а у 2023 році — 26,8 тис. що підтверджує відновлення міграційних потоків і зростання ролі країни як безпечного притулку [22].

Важливим нововведенням у швейцарській політиці щодо захисту біженців стало надання права на офіційне працевлаштування всім громадянам України, які були змушені залишити країну через повномасштабну війну, що розпочалося 24 лютого 2022 року. Цією можливістю скористалася значна частина українських переселенців. Згідно з даними Швейцарської служби зайнятості, роботи в країні вже отримали близько 10% українців працездатного віку [23].

Узагальнюючи, можна зазначити, що приплив біженців до країн Західної Європи у 2013-2023 роках має коливальний характер. Перший пік припадає на 2015 — 2016 роки наслідки сирійської кризи та другий пік- на

2022 - 2023 роки наслідки війни в Україні. При цьому спостерігається чітка тенденція до постійного збільшення базового рівня гуманітарної міграції, що свідчить про довгострокове закріплення Європи як глобального центру притягання біженців. Найвищі обсяги припливу біженців фіксуються в Німеччині, Франції, Австрії та Нідерландах, тоді як малі держави Ліхтенштейн і Люксембург мають обмежену, але стабільну участь у прийому біженців.

Таким чином, динаміка притоку біженців за 2013-2023 роки свідчить про зростання ролі цих країн у глобальній міграційній політиці, особливо в періоди міжнародних криз.

У межах цього розділу варто також проаналізувати рівень безробіття, адже він є ключовим соціально — економічним показником.

Безробіття — стан, за якого частина населення працездатного віку не може бути працевлаштована відповідно до своїх здібностей та кваліфікації та отримувати належний дохід. Воно охоплює осіб старших 16 років, які здатні та готові працювати, активно шукають роботу, але не можуть її знайти.

Види безробіття: структурне безробіття має довгостроковий характер і виникає через невідповідність між попитом на працю та характеристиками робочої сили. Воно притаманне ситуаціям, коли кваліфікація працівників не відповідає вимогам ринку; Фрикційне безробіття пов'язане з пошуком нової роботи, зміною місця проживання, короткочасними перебоями у виробництві або добровільним переходом на інше місце праці. Воно є наслідком динаміки ринку праці; Циклічне безробіття, або кон'юнктурне виникає внаслідок недостатнього сукупного попиту в економіці, що унеможливорює забезпечення роботою всіх охочих працювати; Класичне безробіття з'являється коли реальна заробітна плата перевищує рівень рівноваги, через що роботодавці не готові наймати всіх працівників, які шукають роботу, що призводить до надлишку пропозиції праці; Приховане безробіття означає зайнятість за якої продуктивність працівників є дуже низькою або їхня праця є надлишковою. Воно не впливає на загальний обсяг виробництва і

розглядається як форма неповної зайнятості; Довгострокове безробіття визначається як безробіття, що триває понад один рік (за стандартами ЄС) або понад 27 тижнів (за методологією Бюро статистики праці США). Воно є складовою структурного безробіття та охоплює всі соціальні групи й рівні освіти [24].

Динаміка рівня безробіття у країнах Західної Європи за 2013-2023рр. (рис 2.4) демонструє різноспрямовані тенденції, що відображають структурні особливості ринків праці, економічні цикли, наслідки пандемії COVID-19 та впливи міграційних процесів.

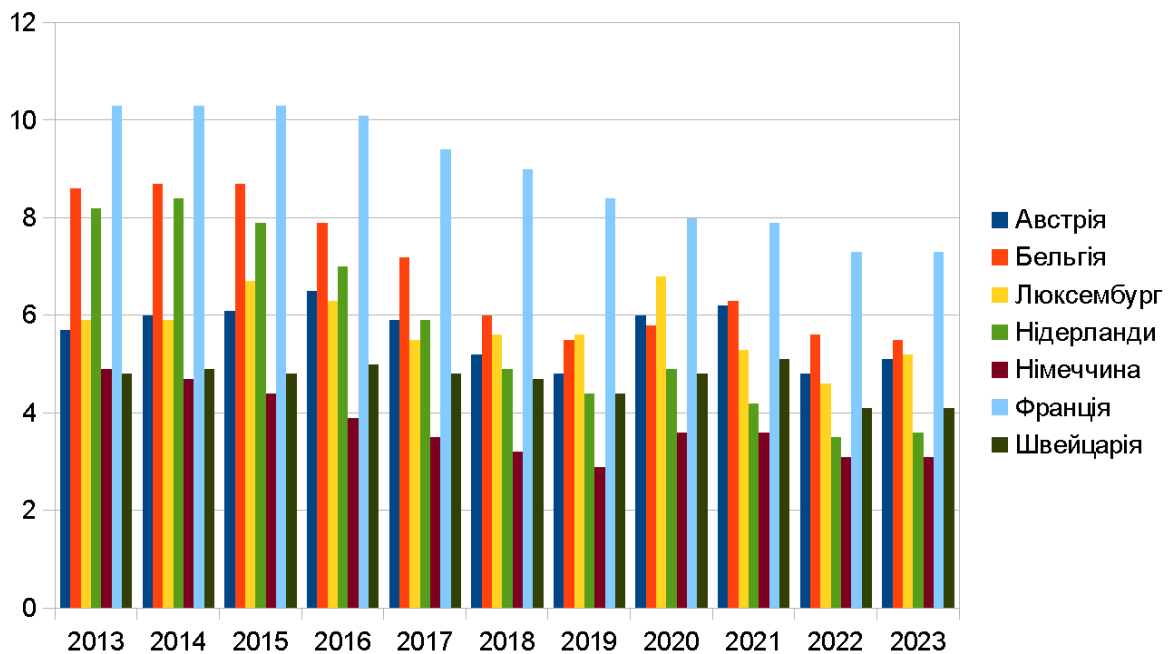

Рис.2.4. Динаміка рівня безробіття у країнах Західної Європи за 2013-2023 рр. % від населення.

Джерело: складено автором на основі даних [25].

Рівень безробіття в Австрії коливався у межах 4,8-6-5%. Після поступового погіршення у 2013-2016 рр.(зростання з 5,7% до 6,5%) країна продемонструвала стабільне зниження безробіття до докризового рівня у 2019 р. У 2020 р. спостерігається помітний стрибок до 6,0%, що безпосередньо пов'язано з пандемічними обмеженнями. У 2022-2023 рр. Австрії вдалося повернутися до відносно низьких значень — 4,8-5,1% [25].

У Бельгії з 2013-2023 рр. загальний рівень безробіття знизився з 8,6 % до 5,5%. Основне скорочення відбулося після 2015 року, коли країна перейшла з важкого періоду стабільно високого безробіття до стійкої позитивної динаміки. Характерним є короткострокове підвищення у 2020-2021 рр. (5,8% та 6,3%), але вже у 2023 р. рівень безробіття повернувся до передпандемічних показників [25].

Дані для Ліхтенштейну за весь період відсутні, тому країна не включається до порівняльного аналізу.

Люксембург демонструє тенденцію до зниження безробіття з 5,9% до 5,2%, хоча динаміка нерівномірна. Пік безробіття припав на 2015 р. (6,7%), після чого країна поступово покращувала ситуацію. Найнижче значення зафіксовано у 2022 р. 4,6%. Пандемія спричинила короткочасне підвищення до 6,8% у 2020 року, але відновлення було швидким [25].

У Нідерландах спостерігається одна з найстійкіших позитивних тенденцій у Європі.: скорочення безробіття з 8,2% у 2013 році до 3,6% у 2023 р. Після пікових значень у 2013-2014 рр. країна демонструє майже безперервне зниження. Криза 2020 р. підняла безробіття лише до 4,9%, а вже у 2022 р. воно досягло 3,5% - одного з найнижчих показників у ЄС [25].

Ринок праці Німеччини є одним із найбільш стабільних у регіоні. Протягом 2013-2019 рр. показник знизився з 4,9% до 2,9%, що стало одним із найнижчих рівнів у Європі. Пандемічне зростання до 3,6% у 2020-2021 рр. було незначним у порівнянні з іншими країнами. У 2022-2023 рр. безробіття повернулося до стабільного низького рівня 3,1% [25].

Франція у 2013-2023 рр. демонструє більш повільне, але стале зниження безробіття : з 10,3% до 7,3%. Незважаючи на те, що країна має структурно високий рівень безробіття порівняно з іншими країнами ЄС, після 2016 р. темпи скорочення стали більш вираженими. Пандемія вплинула менш різко, ніж очікувалося — безробіття у 2020 році знизилося до 8,0%, а подальші роки характеризуються стабілізацією [25].

Швейцарія традиційно характеризується низьким рівнем безробіття (4,1-5,1%). За аналізований період країна зберегла макроекономічну стабільність. Після незначного зростання у 2016 р. та під час пандемії (4,8-5,1%) рівень безробіття у 2022-2023 рр. знову знизився до 4,1% [25].

Як показують результати дослідження, представленого у статті « Влив імміграції та безробіття на європейські країни: порівняльна соціальна та фінансова перспектива», фінансова політика відіграє у формуванні ситуації на ринку праці. Автори підкреслюють, що соціальні внески виконують перерозподільчу функцію та впливають на рівень безробіття, оскільки є важливою частиною структурою ринку праці. Водночас у короткостроковому періоду підвищення податків і внесків може стримувати інвестиційну активність, що спричиняє зростання безробіття [26].

Отже, зниження безробіття було спільною тенденцією для більшості країн у 2013-2019 рр. Причиною стало економічне зростання та стабілізація після боргової кризи 2008-2012 рр. Пандемія спричинила короткострокове підвищення рівня безробіття у 2020-2021 рр., однак ефект виявився нетривалим завдяки великим програмам державної підтримки. Найкращі показники ринку праці мають Німеччина, Нідерланди та Швейцарія, де безробіття стабільно залишалося нижче за 5%. Франція та Бельгія демонструють найвищі показники безробіття, що пов'язано зі структурними проблемами ринків праці та потребою у реформуванні трудової політики. Після 2022 року простежується відновлення та повернення до докризових трендів, що свідчить про адаптивність ринків праці до глобальних шоків.

Далі розглянемо обсяги надісланих грошових переказів (рис 2.5) з кожної країни окремо.

Дані про надіслані грошові перекази демонструють стійку тенденцію до зростання обсягів грошових переказів, які здійснюють мігранти, що проживають у країнах Західної Європи, на користь своїх сімей за кордоном. У більшості досліджуваних держав спостерігається поступове збільшення

обсягів переказів протягом десятирічного періоду, незважаючи на економічні коливання, пандемію та зміни у міграційних потоках.

Грошові перекази — це кошти, які мігранти надсилають додому з країни перебування. До переказів найбільше належать «особісти трансфери» (грошові та чи матеріальні поточні перекази між резидентами та нерезидентами) та «компенсація працівників» (дохід нерезидентів від прикордонної, сезонної чи короткострокової роботи, а також працівників міжнародних організацій). Доступні статистичні дані мають суттєві обмеження: частина країн узагалі не звітує, якість даних відрізняється, а перекази через операторів, пошту, мобільні сервіси або неформальні канали часто не враховуються [27].

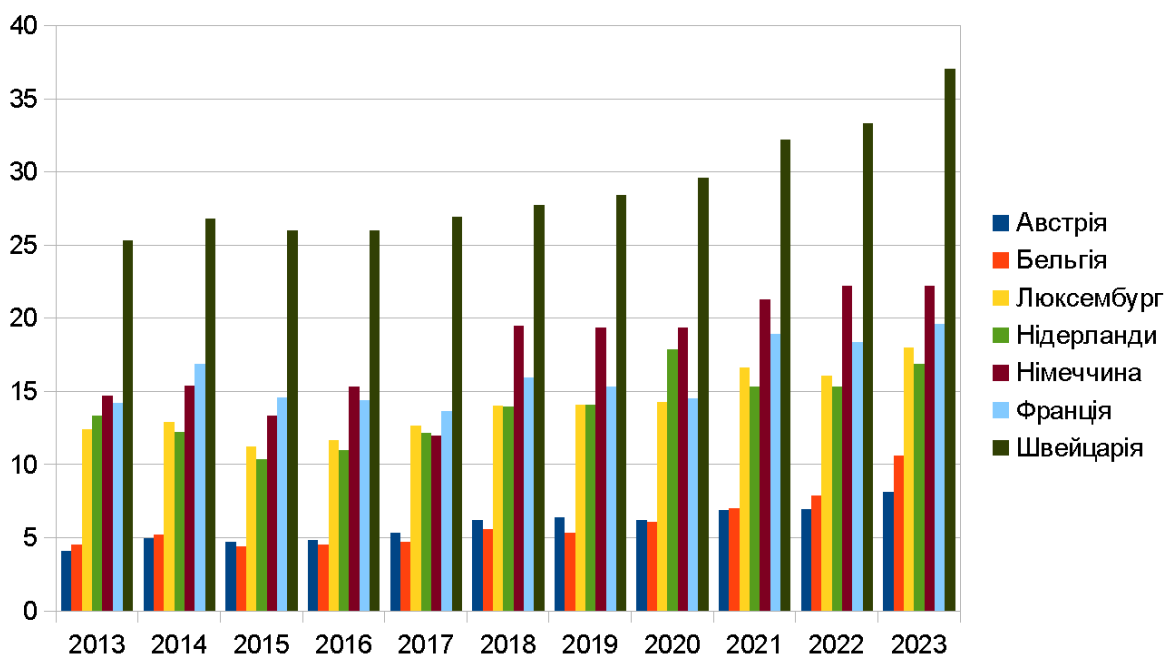

Рис.2.5. Надіслані грошові перекази із країн Західної Європи за 2013-2023 роки, млн дол. США.

Джерело: складено автором на основі даних [28].

В Австрії вплив грошових переказів зростав майже безперервно: з 4,11 млн дол. у 2013 р. до 8,13 млн дол. у 2023 р. Найбільш помітне прискорення спостерігається після 2017 року, що корелює зі зростанням чисельності іноземної робочої сили та стабільною економічною динамікою.

Невелике зниження у 2020р. відсутнє — навпаки, показник зберігся на рівні 6,21 млн дол., що свідчить про відносну стійкість трудових мігрантів до пандемічних кризів [28].

У Бельгії простежується зростання від 4,55 млн. дол. у 2023 р. до 10,62 млн дол. у 2023 р. При цьому в період 2013-2018 рр. значення залишилися відносно стабільними, а різкий стрибок відбувся після 2019 року. Значне зростання у 2020-2023 може бути пояснено збільшенням кількості трудових мігрантів, зокрема з країн, що постраждали від військових конфліктів та економічних криз [28].

Дані для Ліхтенштейну за весь період відсутні, тому країна не включається до порівняльного аналізу.

Люксембург, як один із найбільших європейських фінансових центрів, характеризується високими обсягами переказів протягом усього періоду. Показник зріс із 12,42 млн дол. у 2013 р. до 18 млн дол. у 2023 р. Зростання у 2021-2023 рр. відображає відновлення фінансового сектору після пандемічного спаду, а також високу частку іноземних працівників [28].

У Нідерландах спостерігається нерівномірна, але позитивна динаміка: від 13,39 млн дол. до 16,89 млн дол. Важливим є різкий стрибок у 2020 р. 17,88 млн дол., що може бути пов'язано з хвиловим бажанням мігрантів підтримати родини під час пандемії. Після цього показник стабілізується на рівні 15-17 млн дол. [28].

Німеччина демонструє одну з найвищих величин переказів серед країн Західної Європи. Відплив коштів зріс із 14,75 млн дол. до 22,24 млн дол. у 2023 р. Особливо різке збільшення відбулося у 2018-2021 рр., що пов'язано з притоком робочих мігрантів з країн Східної Європи, Азії. Німеччина виступає ключовим центром трудової міграції, що безпосередньо відображається у масштабах грошових переказів [28].

У Франції динаміка є хвилеподібною від 14,22 млн дол. у 2013 р. до 19,61 млн дол. у 2023 р. Після зниження у 2016-2017 роках спостерігається

поступове відновлення, а значне зростання після 2020 р. відображає економічне відновлення та збільшення зайнятості серед мігрантів [28].

Швейцарія демонструє найвищі обсяги надісланих грошових переказів серед усіх досліджених країн — від 25,34 млн дол. у 2013 до 37,04 млн дол у 2023 р. Постійне зростання пояснюється структурою швейцарського ринку праці, де велика кількість висококваліфікованих іноземних працівників здійснює значні перекази на батьківщину. Зростання у 2020-2023 рр. вказує на високу стійкість фінансового сектору та попит на іноземну робочу силу [28].

Узагальнюючи динаміку надісланих грошових переказів із країн Західної Європи протягом 2013-2023 рр. можна зробити висновок що обсяги грошових переказів демонструють стале та виражене зростання майже в усіх досліджуваних державах. Це зростання відображає посилення ролі трудової міграції в соціально- економічному розвитку регіону та свідчить про збільшення чисельності іноземної робочої сили, інтегрованої у ринку праці Західної Європи. Найвищі показники традиційно фіксуються у Швейцарії, Німеччині та Франції, що пояснюється їх економічною потужністю, високим рівнем заробітних плат та значною часткою іноземних працівників. У більшості країн після незначних коливань, пов'язаних із пандемією, обсяги грошових переказів швидко відновлювалися, а в окремих випадках навіть прискорювалися. Таким чином, грошові перекази з країн Західної Європи залишаються важливим економічним чинником, що продовжує зміцнювати свою роль у глобальних фінансових потоках та підтверджує стратегічне значення міграції для розвитку як приймаючих, так і відправляючих країн.

2.3.Регресійний аналіз впливу грошових переказів мігрантів на економіку

У даному підрозділі проведемо регресійний аналіз, метою якого є визначення впливу ключових макроекономічних показників — інфляції, обсягу грошових переказів мігрантів, рівня безробіття, прями іноземні

інвестиції та експорт товарів і послуг— на динаміку валового внутрішнього продукту (ВВП) Німеччини та Франції. Таким чином, залежною змінною у моделі виступає ВВП, а незалежними — інфляція, грошові перекази мігрантів, рівень безробіття, прямі іноземні інвестиції та експорт товарів і послуг.

$$Gdp = a + \beta_1 * Inf + \beta_2 * Rem + \beta_3 * Unemp + \beta_4 * FDI + \beta_5 * Export$$

де :

Gdp – ВВП, залежна змінна, дол. США;

Inf - рівень інфляції, %;

Rem - грошові перекази мігрантів, %;

Unemp – Рівень безробіття, %;

Fdi - прямі іноземні інвестиції, дол. США;

Export – експорт товарів і послуг, дол. США.

Дана модель (таблиця 2.1) оцінено на основі щорічних даних за період 2003-2023 рр. отриманих із офіційних баз даних МВФ та Світового Банку. Використання довгострокових часових рядів дозволяє простежити структурні зміни в економіках трьох країн та оцінити, наскільки суттєвим є внесок кожного з обраних факторів у зміни ВВП.

Таблиця 2.1

Коефіцієнти регресійної моделі впливу грошових переказів на економіку країн Німеччини, Франції.

Модель	Нестандартизовані коефіцієнти		Стандартизовані коефіцієнти	Коефіцієнт Стьюдента	Помилка
	Бета	Стандартна похибка	Бета		
<i>const</i>	4,710	,332		14,182	,000
INF	,019	,040	,044	,480	,634
REM	-,352	,224	-,160	-1,569	,125
UNEMP	-,158	,034	-,593	-4,723	,000

FDI	-,001	,002	-0,32	-,318	,752
EXPORT	,000	,000	-,259	-,1983	,055
а .Залежна змінна: Gdp					

Джерело: складено автором на основі даних [29-40].

У таблиці 2.1 можна побачити результати регресійної моделі.

Перед інтерпретацією результатів визначимось із поняттям R – квадрат. Коефіцієнт детермінації R - квадрат показує, яка частка варіації залежної змінної пояснюється незалежними змінними моделі. Його значення коливається від 0 до 1 : чим ближче є показник до 1, тим сильнішим є зв'язок між змінними. R – квадрат становить 0,756, скоригований R – квадрат — 0,722 що означає 75,6 % змін ВВП у досліджуваних країнах пояснюються включеними факторами. Такий результат свідчить про високу пояснювальну силу моделі.

Загальна F – статистика моделі становить 22,273 при значущості 0,000, що свідчить про загальну статистичну значущість моделі та її коректність.

Аналіз коефіцієнтів показав, що найбільш істотним і статично значущим фактором є рівень безробіття. Негативний коефіцієнт $\beta = -0,168$ свідчить про те, що зростання безробіття призводить до зменшення обсягів виробництва, скорочення сукупного попиту та зниження економічної активності, що негативно впливає на ВВП.

Позитивний вплив на ВВП демонструє експорт товарів та послуг, значення $p = 0,056$ вказує на його наближену до статистичної значущість. Це узгоджується зі структурними особливостями Німеччини та Франції, економіки яких мають високий рівень відкритості та значну залежність від зовнішнього попиту.

Грошові перекази, інфляція та прямі іноземні інвестиції у межах моделі не показали статистично значущого впливу на ВВП. Значення їх p рівнів перевищують 0,1, що свідчить про відсутність підтвердженого взаємозв'язку. Такий результат є логічним, оскільки перекази мігрантів у розвинених країнах є відносно невеликим за обсягом, інфляція протягом

більшості періоду була контрольованою, а вплив інвестиції виявляється переважно у довгостроковій перспективі та не завжди відображається в поточних річних значеннях ВВП.

Таким чином, результати регресійного аналізу показують, що економічне зростання Німеччини та Франції у 2003-2023 рр. найбільшою мірою залежало від ефективності функціонування ринку праці та зовнішньоторговельної активності. Це створює підґрунтя для подальшого аналізу та формування рекомендацій щодо економічної політики, спрямованої на забезпечення стабільного зростання ВВП.

РОЗДІЛ 3

РОЛЬ УКРАЇНИ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

3.1. Міграційні потоки між Україною та країнами Західної Європи.

Міграційні процеси між Україною та країнами Західної Європи мають глибоку історичну тяглисть і сформувалися під впливом різних соціально — економічних та політичних чинників. Перші організовані трудові переміщення українців у Європу почали формуватися ще у середині 1990-х років, коли після розпаду СРСР поширеним явищем став «човниковий бізнес». Такі короткострокові поїздки з метою перепродажу товарів сприяли встановленню соціальних зв'язків за кордоном, які згодом трансформувалися у стійкіші форми трудової міграції [41].

У XXI столітті міжнародна міграція дедалі більше впливає на глобальні економічні, політичні та соціокультурні процеси. Для України особливо значущим періодом стала російсько - українська війна, що докорінно змінила масштаби, структуру та напрямки переселення населення. Вимушене переміщення мільйонів громадян трансформувало як внутрішній соціально - економічний простір України, так і демографічну ситуацію в країнах Західної Європи, котрі прийняли основний потік українських біженців та мігрантів. Європейські міста та громади були змушені швидко адаптуватися до надання гуманітарної допомоги, забезпечення житлом, освітою та соціальними послугами значній кількості новоприбулих.

Масштаб переміщення українців після початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році став безпрецедентним для європейського регіону. За даними міжнародних організацій у Європі було зареєстровано понад п'ять мільйонів українців зі статусом тимчасового захисту, а загальна кількість українських біженців перевищила вісім мільйонів осіб. Найбільшими країнами призначення стали Польща, яка прийняла понад 1,5 млн людей, та Німеччина — близько 922 тис. осіб.

Особливо показовою є ситуація в Німеччині, де на початок 2023 року було зареєстровано понад один мільйон українців. Переважну більшість становили жінки та діти, що створило додаткові виклики у сфері інтеграції, освіти та соціального забезпечення. Місцева влада наголошувала на перевантаженні житлової інфраструктури й необхідності переходу від тимчасових рішень до довгострокових програм інтеграції. Водночас близько 40% українських мігрантів планують лишитися в Німеччині на тривалий час, що підсилює потребу у визнанні кваліфікацій, мовній підготовці та включені до ринку праці [42].

Процес працевлаштування та адаптації мігрантів уповільнюється низкою чинників. Серед ключових проблем варто виокремити психологічні травми, спричинені війною, а також загальну неготовність значної частини населення до зовнішньої міграції. Важливими бар'єрами виступають мовні труднощі та відсутність у деяких мігрантів документів, що підтверджують рівень їхньої освіти й кваліфікації. Додатковий виклик становить внутрішня конкуренція на ринку праці, відмінності у функціонуванні європейських ринків праці та нестача відповідного досвіду роботи в європейських умовах. Обмежені соціальні зв'язки в країні перебування та недостатнє знання місцевої специфіки ринку праці також знижують шанси мігрантів на отримання кваліфікованого місця роботи. Крім того, низький рівень безробіття в окремих країнах-реципієнтах звужує доступний ринок праці та унеможлиблює працевлаштування у певних галузях [43].

Слід зазначити, що українські мігранти роблять вагомий внесок в економіку країн перебування. Багато з них активно працюють — передусім у сфері промисловості, фермерства, сервісу чи сезонного сільського господарства — або навіть відкривають власний бізнес. За оцінками НБУ та з даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, близько 70% переміщених українців мають вищу освіту, а 65% працездатних — це жінки віком 18-59 років. Таким чином, українці виступають не тягарем, а цінним людським капіталом, який стимулює економічний розвиток країн ЄС.

Водночас відтік таких кваліфікованих кадрів становить суттєву втрату для економіки України [44].

Розподіл українських мігрантів між країнами Європейського Союзу залежить від низки чинників: географічної та культурної близькості, наявності соціальних зв'язків, рівня підтримки та можливостей працевлаштування, середньої заробітної плати та доступності соціальної інфраструктури. Багато українців обирають країни, де мають родичів або знайомих, а також ті, де держава забезпечує ширші програми соціальної допомоги та підтримки інтеграції [45].

Серед основних причин української міграції до країн Західної Європи виділяють низький рівень заробітних плат, безробіття, корупцію, нерівність на ринку праці, слабку соціальну захищеність та обмежені можливості для відкриття власної справи. Із початком війни ці фактори доповнилися потребою рятуватися від бойових дій, що стало домінантним мотивом для переміщення населення [46].

Мігранти часто ризикують опинитися в «пастці бідності», оскільки переселення до країн Західної Європи потребує значних витрат. Посередницькі фірми нерідко пропонують фінансову підтримку, яка на практиці може перетворитися на боргове навантаження. У довоєнний період частина українців прагнула мігрувати до країн ЄС, але усвідомлювала труднощі швидкого працевлаштування, недостатній рівень знання мови та відсутності відповідної кваліфікації.

Повномасштабна війна та підтримка європейських держав фактично створили нові можливості для цієї категорії українців: гуманітарні програми, житлові пільги та полегшений доступ до ринку праці дозволили багатьом тимчасово закріпитися за кордоном. Для людей, які витратили житло та засоби до існування, це стало чи не єдиним способом утримати мінімальний рівень добробуту [47].

Дослідження міграційних процесів також включає аналіз намірів українських громадян щодо подальшого повернення на батьківщину. Згідно з

опитуванням у грудні 2023 — січні 2024 рр. показало, що більшість українських біженців усе ще планують повернутися до України : 26% - «точно», 26% - «ймовірно». Водночас частка тих, хто має однозначний намір повернутися, майже вдвічі зменшилася протягом року. Зросла кількість тих, хто вагається або не планує повертатися. У 2023 році також з'явилася група людей, які виїхали й не розглядають повернення.

Найвищу частку тих, хто точно планує повернутися, зафіксовано у Франції (37%), та Німеччина (22%). Найвищі показники тих, хто зовсім не планує повертатися спостерігаються у Франції (10%) та Німеччині (9%). Загалом частка тих, хто схиляється до повернення, продовжує зменшуватися, тоді як бажання залишитися за кордоном зростає.

Аналіз свідчить, що реальне повернення українців може бути нижчим за заявлені наміри. Причинами є тривалість війни, адаптація за кордоном, можливості працевлаштування, а також прагнення батьків забезпечити кращі перспективи для дітей. Деякі переселенці не мають куди повернутися через зруйноване житло, тому їхнє повернення залежить від відбудови регіонів або підтримки при переїзді в інші області. У 2024 році важливо відстежувати фактичні масштаби повернення. Понад половина біженців (54%) називають завершення війни головним стимулом повернутися. Інші ключові чинники — підвищення рівня життя (40%), припинення обстрілів у місті повернення (37%), можливість отримати добре оплачувану роботу (35%) та завершення бойових дій у рідному регіоні (27%). Таким чином, на рішення українців впливають як безпекові, так і економічні обставини. Додатковими стимулами для молоді може бути допомога у пошуку роботи та житла або компенсація оренди в іншому регіоні України [48].

Отже, сучасні міграційні потоки між Україною та країнами Західної Європи формуються під впливом поєднання економічних, демографічних та безпекових факторів. Вони мають значні наслідки як для приймаючих держав, так і для України, яка стикається з ризиками втрати кваліфікованих кадрів. Подальший розвиток міграційних процесів залежатиме від тривалості

російсько — української війни, ефективності державної політики у сфері міграції та відновлення, а також здатності України забезпечити конкурентні умови для повернення своїх громадян.

3.2. Вплив грошових переказів на економіку України

Приватні грошові перекази є одним із ключових джерел надходжень валюти в Україну та відіграють важливу роль у формуванні платіжного балансу. Відповідно до методології платіжного балансу, приватні перекази включають чисту оплату праці (виплати трудових мігрантів, що працюють за кордоном) та приватні трансфери (грошові перекази робітників, що працюють тривалий час за кордоном, і інші приватні перекази між резидентами та нерезидентами [49]).

Далі проаналізуємо динаміку обсягів приватних грошових переказів в Україну за 2014-2024 рр.

Таблиця 3.1

Динаміка обсягів приватних грошових переказів в Україну за 2014-2024 роки, у млн.дол.США

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Приватні перекази	6489	6959	7535	9264	11111	11921	11980	14019	12543	11292	9464
Оплата праці	5183	5631	6731	9137	11494	12774	11738	13591	12842	11126	7744
Чиста оплата праці	4318	4116	4794	6269	7911	8907	8505	9550	8602	7451	5260
Приватні трансфери	2171	2843	2741	2295	3200	3014	3475	4469	3941	3841	4204
Обсяги переказів % до ВВП	4,8	7,6	8,1	8,2	8,5	7,7	7,7	7,0	7,8	6,2	5,0

Джерело: складено автором на основі даних [49].

Протягом останнього десятиріччя в Україні спостерігається суттєве коливання обсягів приватних грошових переказів. У 2014 році загальний

обсяг приватних переказів становив 6894 млн дол., тоді як у 2021 він досяг свого піку — 14 019 млн дол.. Таким чином, за сім років цей показник зріс більш ніж удвічі. Після 2022 року, простежується тенденція до зменшення: у 2023 р. показник становив 11292 млн дол., а у 2024 р.- 9464 млн. дол., що, ймовірно пов'язано з воєнними подіями, міграційними потоками та зменшенням можливостей офіційних каналів переказу [49].

Приватні грошові перекази мають значний вплив на економіку України. Вони стабілізують платіжний баланс і валютний курс, зменшуючи залежність від зовнішнього фінансування. Перекази сприяють зростанню депозитів та інвестицій в облігації, покращують добробут населення, знижують рівень бідності та стимулюють заощадження й інвестування у вітчизняні підприємства. Більша частина цих коштів спрямовується на споживання — повсякденні потреби, житло, освіту й заощадження. Крім того, приватні перекази підсилюють мультиплікативний ефект в економіці [50].

Показник оплати праці, який охоплює заробітну плату українців, отриману за кордоном, а також зайнятих у компаніях нерезидентів, демонструє стабільне зростання у 2014-2021 рр.: з 5183 млн дол. до 13591 млн дол., після чого відбулося поступове скорочення — 12842 млн дол. у 2022 рр. зростання до 2021 року свідчить про активну міграцію трудових ресурсів до країн ЄС після запровадження безвізового режиму і збільшення доходів українців за кордоном [49].

Чиста оплата праці (тобто заробітна плата за мінусом витрат у країні перебування) також мала тенденція зростання до 2021 року. З 2014 року показник зріс із 4318 млн дол. до 9550 млн дол. у 2021 р. У подальшому відбулося поступове скорочення: 8602 млн дол. у 2022 р., 7451 млн дол. у 2023 р., 5260 млн дол. у 2024 р. Це відображає як скорочення обсягів офіційних переказів, так і зміни структури зайнятості українців за кордоном унаслідок війни [49].

Приватні трансферти включають грошові перекази робітників, які працюють за межами України, а також інші приватні перекази між

домогосподарствами. Приватні трансфери протягом аналізованого періоду демонструють менш різкі коливання. Якщо у 2014 р. 2171, то в 2019 р. - 3014 млн дол., а в 2021 р. - 4469 млн дол. Після 2022 р. Вони залишаються відносно стабільними (близько 3-4 млн дол. щороку), що свідчить про сталі соціальні зв'язки та підтримку родин, навіть у кризові періоди [49].

Обсяг приватних грошових переказів у відсотках до ВВП України протягом аналізованого періоду поступово зростав із 4,8 % у 2014 р. До 7,8% у 2022 р. після чого знизився до 5% у 2024 р. Це свідчить, що попри суттєве номінальне зростання у попередні роки, їхня роль у структури економіки скорочується через інфляційні процеси. [49].

Майбутні обсяги надходжень грошових переказів в Україну визначатимуться кількістю українців, які й надалі перебуватимуть за кордоном, рівнем їхньої трудової інтеграції в країнах призначення, а також підтримання соціальних та родинних зв'язків з близькими в Україні. Важливим чинником й буде здатність домогосподарств в Україні забезпечувати належний рівень життя. Завершення війни істотно вплине на динаміку грошових переказів, оскільки міграційна поведінка населення реагуватиме на умови мирного відновлення [51].

Аналіз динаміки приватних грошових переказів в Україну за 2014-2024 роки показує, що ці надходження залишаються вагомим чинником підтримки макроекономічної стабільності та джерелом доходів багатьох домогосподарств. Попри це, приватні перекази продовжують залишатися ключовим елементом платіжного балансу України, забезпечуючи стабільний приплив валюти та підтримуючи внутрішній споживчий попит.

Отже, проаналізувавши міграційні потоки між Україною та країнами Західної Європи, а також динаміку грошових переказів мігрантів, можна зробити висновок, що сучасні міграційні процеси мають комплексний вплив на економічний і соціальний розвиток України. Масштаби переміщень істотно зросли під впливом економічних та безпекових чинників, що з одного боку, сприяє інтеграції українців у європейський простір і формує нові

можливості для розвитку людського капіталу, а з іншого створює ризики втрати працездатного населення та погіршення демографічної ситуації. Динаміка грошових переказів за 2014-2024 рр., залишаються важливим джерелом валютних надходжень та чинником стабілізації економіки України. Грошові перекази продовжують відігравати важливу роль у підтримці платіжного балансу, купівельної спроможності домогосподарств та загальної економічної стабільності країн.

ВИСНОВКИ

Міжнародна міграція є одним із ключових чинників сучасного розвитку світової економіки та соціальних систем, а країни Західної Європи — одним із головних центрів тяжіння мігрантів. Проведене дослідження дозволило комплексне проаналізувати еволюцію міграційних процесів, їх сучасні тенденції та соціально — економічні наслідки, а також визначити місце України в європейському міграційному просторі.

У першому розділі роботи було з'ясовано, що міжнародна міграція має глибоку історичну основу та багатогранну теоретичну інтерпретацію. Еволюція підходів — від класичних економічних теорій до сучасних інституційних і глобалізаційних моделей — свідчить про складність і багатовимірність цього явища. Класифікація міжнародної міграції за напрямом руху, тривалістю правовим статусом, масштабами та мотивами дозволяє глибше зрозуміти структури міграційних потоків. Водночас аналіз міграційної політики ЄС довів, що сучасне європейське регулювання базується на поєднанні принципів відкритості ринку праці, гуманітарного захисту, забезпечення захисту кордонів та інтеграції мігрантів. Формування нового пакту про міграцію та притулок (2024р.) стало важливим кроком у створенні комплексної уніфікованої та збалансованої міграційної системи ЄС.

Другий розділ дослідження був присвячений аналізу сучасних міграційних процесів у Західній Європі. Виявлено, що у 2013-2023 роках регіон характеризувався стійким зростанням імміграційних потоків. Пік міграційних переміщень припав на 2015 рік — період сирійської кризи, та на 2022-2023 роки — у зв'язку з військовими подіями в Україні. Еміграційні процеси також демонстрували зростання, що пов'язано з мобільністю працездатного населення та інтеграцією внутрішнього ринку праці ЄС. Аналіз динаміки безробіття показав, що країни Західної Європи змогли ефективно адаптуватися до кризових явищ, а пандемічний шок мав короткостроковий вплив, що компенсувався масштабними державними програмами підтримки зайнятості. Особливо важливим є висновок про те, що

імміграція відіграє стабілізуючу роль для ринку праці, компенсуючи дефіцит робочої сили у сферах послуг, промисловості, догляду та високотехнологічних секторах. Окрему увагу у другому розділі приділено аналізу. Притоку біженців. Було встановлено, що Західна Європа за досліджуваний період стала найбільшим у світі регіоном гуманітарного прийому. Основні приймаючі країни — Німеччина, Франція, Нідерланди та Австрія — зазнали суттєвих навантажень на системи притулку, соціальний захист та інтеграційну інфраструктуру. Регресійний аналіз довів статистично значущий зв'язок між обсягами приватних грошових переказів мігрантів та основними макроекономічними показниками.

У третьому розділі роботи було з'ясовано, що Україна є одним із ключових учасників європейських міграційних процесів. Українські трудові мігранти становлять значну частку робочої сили країн Західної Європи. Міграційні процеси між Україною та ЄС у 2013-2023 роках посилювалися, на що вплинули економічні труднощі, військові події, зниження рівня зайнятості та різниця у рівнях оплати праці. Динаміка приватних грошових переказів залишаються важливим джерелом валютних надходжень та чинником стабілізації економіки України. Зниження їхніх обсягів після 2021 року свідчить про вплив війни, зміну міграційної структури та обмеження можливостей для офіційних переказів.

У цілому результати дослідження дозволяють зробити такі узагальнення. Міграція в країнах Західної Європи вступає важливим інструментом демографічного та економічного відтворення, сприяє структурній модернізації ринку праці та підвищує мобільність робочої сили. Європейська міграційна політика перебуває у стадії активної трансформації, спрямованої на забезпечення балансу між економічними потребами, гуманітарною відповідальністю та безпековими інтересами. Україна ж, як активний учасник європейських міграційних процесів, виступає важливим донором трудових ресурсів.

Отже, проведений аналіз підтвердив актуальність дослідження міжнародної міграції як багатогранного соціально — економічного явища. Міграційні процеси визначають сучасний розвиток держав, формують нові моделі економічної взаємодії та впливають на макроекономічну стабільність Європи та України. Подальші дослідження у цій сфері набувають особливого значення в умовах глобальних викликів, зростання мобільності населення та поглиблення інтеграційних процесів між Україною та країнами Західної Європи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ровенчак О. Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять. *Політичний менеджмент*. - 2006. - № 2. - С. 127-139.
URL: file:///C:/Users/user/Downloads/PoMe_2006_2_13.pdf
2. Тарасенко К. М. Понятійно-термінологічна характеристика визначення міграції. *Публічне управління та митне адміністрування*, 2017. - № 1 (16). - С. 30–38. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/2798>
3. Алексєєва Т. І. Еволюція міграційних процесів крізь призму теорії міжнародних відносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2019. - Вип. 24(1). - С. 10-13. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/24_1_2019ua/4.pdf
4. Bueno, X., Prieto-Rosas, V. Migration Theories. In D. Gu, M. Dupre (Eds.), *Encyclopedia of Gerontology and Population Aging*, 2019 P.1-9. URL: https://ced.cat/wp-content/uploads/2019/09/Bueno_and_Prieto_Rosas__Migration_Theories_Preprint__2019.pdf
5. Wickramasinghe, A. A. I. N., Wimalaratana, W. International Migration and Migration Theories. *Social Affairs: A Journal for the Social Sciences*, 2016, Vol.1 No.5, P. 13-32. URL: [https://socialaffairsjournal.com/Archive/Fall_2016/2.International%20Migration%20and%20Migration%20Theories_A.A.I.N.Wickramasinghe_W.%20Wimalaratane_SAJ%201\(5\).pdf](https://socialaffairsjournal.com/Archive/Fall_2016/2.International%20Migration%20and%20Migration%20Theories_A.A.I.N.Wickramasinghe_W.%20Wimalaratane_SAJ%201(5).pdf)
6. King, R. Theories and Typologies of Migration: An Overview and A Primer. *Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations*, 2012. URL: https://www.researchgate.net/publication/260096281_Theories_and_Typologies_of_Migration_An_Overview_and_A_Primer
7. Introduction to Key Concepts and Definitions. *Migration Data Portal*. URL:

<https://www.migrationdataportal.org/handbooks/chapter-4-introduction-key-concepts-and-definitions> (дата звернення: 02.03.2025)

8. Tsegay, S. M. International Migration: Definition, Causes and Effects. *Genealogy*, 2023, 7(3), P. 61. URL: https://www.researchgate.net/publication/373448234_International_Migration_Definition_Causes_and_Effects

9. How the EU manages migration flows. *European Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/managing-migration-flows/> (дата звернення: 02.03.2025)

10. Immigration Policy. *European Parliament. Fact Sheets on the European Union* - 2025. URL: https://www.europarl.europa.eu/erpl-app-public/factsheets/pdf/en/FTU_4.2.3.pdf

11. Migration and Asylum. *European Commission*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum_en (дата звернення: 10.03.2025)

12. Asylum Report 2025. *European Union Agency for Asylum*. URL: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2025-06/2025_Asylum_Report_EN_0.pdf (дата звернення: 10.03.2025)

13. EU Integration policy. *European Commission*. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migrant-integration/eu-integration-policy_en (дата звернення: 10.03.2025)

14. The Council adopts the EU's pact on migration and asylum. *European Commission*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/05/14/the-council-adopts-the-eu-s-pact-on-migration-and-asylum/> (дата звернення: 10.03.2025)

15. Tataru, G.F. Migration –an Overview on Terminology, Causes and Effects. *Logos Universality Mentality Education Novelty: Law* — 2019, 7 (2), P.10-29. URL: https://www.researchgate.net/publication/338590488_Migration_-_an_Overview_on_Terminology_Causes_and_Effects

16. Emigration Policies. United Nations, Department of Economic and Social Affairs. *International Migration Policies: Government Views and Priorities, 2011* URL:

https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/policy/InternationalMigrationPolicies2013/Report%20PDFs/j_Ch_4.pdf

17. Emigration by age and sex. *Eurostat. European Commission* URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_emi2/default/table?lang=en (дата звернення: 7.05.2025)

18. Чернега, О., Яковенко, Ю. Міграційна політика ЄС: тенденції формування міграційних потоків та механізми вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2020. № 22. URL: https://www.researchgate.net/publication/348410008_MIGRACIJA_POLITIKA_ES_TENDENCII_FORMUVANNA_MIGRACIJNIH_POTOKIV_TA_MECHANIZMI_VDOSKONALENNA

19. Immigration by age and sex. *Eurostat. European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_imm8/default/table?lang=en (дата звернення: 7.05.2025)

20. Boguslaw B. Exploring the Economic Impacts of Immigration in European Union: Opportunities, Challenges, and Legal Implications, *European Research Studies Journal*, 2024, vol. 0(4), P. 648-657. URL: [file:///C:/Users/user/Downloads/Exploring%20the%20Economic%20Impacts%20of%20Immigration%20in%20European%20Union_%20Opportunities,%20Challenges,%20and%20Legal%20Implications%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/Exploring%20the%20Economic%20Impacts%20of%20Immigration%20in%20European%20Union_%20Opportunities,%20Challenges,%20and%20Legal%20Implications%20(2).pdf)

21. Peers S. The New EU Asylum Laws: Taking Rights Half-Seriously. *Yearbook of European Law*, Volume 43, 2024, P.113-183. URL: https://www.researchgate.net/publication/383097367_The_new_EU_asylum_laws_taking_rights_half-seriously

22. Asylum applicants by type, citizenship, age and sex - annual aggregated data. *Eurostat. European Commission* URL:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_asyappctza/default/table (дата звернення: 7.05.2025)

23. Соболева О. Особливості масової міграції українців до країн Західної Європи після 24 лютого 2022 року. *Українознавство* . 2022. № 4 (85). С. 220–229. URL:

<file:///C:/Users/user/Downloads/268322-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-625332-1-10-20230103.pdf>

24. Grainca, B. Methodological Basis of Unemployment. *International Journal of Social, Political and Economic Research*, 2021, 9(1), P. 163–183,. URL:<https://ijosper.uk/iurlIndex.php/i/article/view/201/165>.

25. Total unemployment rate. *Eurostat. European Commission*. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00203/default/table> (дата звернення: 7.05.2025)

26. Radu T., Radulescu M. The Effects of Immigration and Unemployment on European Countries: A Comparative Social and Fiscal Perspective. *European Journal of Interdisciplinary Studies*, 2023. URL: <https://ejist.ro/files/pdf/534.pdf>

27. The Impact of Covid – 19 on Remittances in EU and OECD countries. European Migration Network. European Commission, 2020. URL:<https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-issues/migration/E-MN-OECD-Inform-01122020.pdf> (дата звернення: 7.05.2025)

28. Personal remittances, paid (current US\$). *The World Bank Data*. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/BM.TRF.PWKR.CD.DT?end=2024&start=1998> (дата звернення: 7.05.2025)

29. GDP (current US\$) - Germany. *The World Bank Data*. URL:<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=DE> (дата звернення: 9.08.2025)

30. GDP (current US\$) - France. *The World Bank Data*. URL:<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=FR> (дата звернення: 9.08.2025)

31. Inflation, consumer prices (annual%) - Germany. *The World Bank Data*. URL:<https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=DE> (дата звернення: 9.08.2025)
32. Inflation, consumer prices (annual%) - France. *The World Bank Data*. URL:<https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=FR> (дата звернення: 9.08.2025)
33. Personal remittances, received (% of GDP) – Germany. *The World Bank Data*. URL:<https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.DT.GD.ZS?locations=DE> (дата звернення: 9.08.2025)
34. Personal remittances, received (% of GDP) – France . *The World Bank Data*. URL:<https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.DT.GD.ZS?locations=FR> (дата звернення: 9.08.2025)
35. Unemployment, total (% of total labor force) – Germany. *The World Bank Data*. URL:<https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=DE> (дата звернення: 9.08.2025)
36. Unemployment, total (% of total labor force) – France. *The World Bank Data*. URL:<https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=FR> (дата звернення: 9.08.2025)
37. Foreign Direct Investment, net inflows (Current US\$) - Germany. *The World Bank Data*. URL:<https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=DE> (дата звернення: 9.08.2025)
38. Foreign Direct Investment, net inflows (Current US\$) - France. *The World Bank Data*. URL:<https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD?locations=FR> (дата звернення: 9.08.2025)

39. Exports of goods and services, (Current US\$) - Germany. *The World Bank Data*. URL:<https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=DE> (дата звернення: 9.08.2025)
40. Exports of goods and services, (Current US\$) - France. *The World Bank Data*. URL:<https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.CD?locations=FR> (дата звернення: 9.08.2025)
41. Pozniak, O. V. Ukrainian Migrants in Europe: Situation Depending on the Region of Stay. *Demography and Social Economy*, 2021, 2 (44), P. 110-126. URL:<https://dse.org.ua/arhcive/44/7.pdf>
42. Мілова, М. І., Трушевич, Г. Б. Українська міграція в Європу періоду російсько — української війни: політика врегулювання. *Міжнародні та політичні дослідження*, №36, 2023. URL:https://www.researchgate.net/publication/374720099_UKRAINIAN_MIGRATION_TO_EUROPE_AT_THE_PERIOD_OF_THE_RUSSIAN-UKRAINIAN_WAR_POLITICS_OF_REGULATION
43. Atamanenko A., Avhustiuk M. Forced Migration From Ukraine during the Russian – Ukrainian War: Impact on the EU and Ukraine. *Nowa Polityka Wschodnia*. 2023. № 3 (38). P. 38-59. URL:https://www.researchgate.net/publication/378946552_Forced_Migration_from_Ukraine_during_the_Russian-Ukrainian_War_impact_on_the_EU_and_Ukraine
44. Pyshnyy, A. Ukrainian Migrants in Europe Are Boon, Not Burden to Host Economies. *National Bank of Ukraine*, 2022. URL:https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Ukrainian_Migrants_in_Europe_Are_Boon_Not_Burden_to_Host_Economies.pdf (дата звернення: 10.10.2025)
45. Zhuk R., Kravchenko I. The new migration wave from Ukraine to EU countries: scale, factors, consequences. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. – 2022. – Vol. 6, № 47. URL:<https://pdfs.semanticscholar.org/41ee/00756c55b6dd5db8bff556d1da85f1516629.pdf>

46. Атаманчук З. А., Барчук К. В., Оришко Д. О. Міграційні процеси в Європі в умовах сучасних викликів і загроз. *Бізнес Інформ*. 2023. № 11. С. 6-11. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2023-11_0-pages-6_11.pdf
47. Razumkov centre. *Migration Patterns and Impacts: Lessons for Ukraine*. 2023. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/06/2023-MATRA-I-KVARTAL-ENGL-5.pdf>
48. Centre for Economic Strategy. *Ukrainian Refugees Future Abroad and Plans for Return*. 2024. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/research.-ukrainian-refugees.-third-wave.pdf>
49. Динаміка обсягів приватних грошових переказів в Україну. *Національний Банк України*. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/Perekaz_y.pdf (дата звернення: 10.10.2025)
50. Лошенко О.В. Стимулювання та регулювання приватних грошових переказів в Україну. *Вісник Чернівецького торговельно — економічного інституту. Економічні науки*.-2015.- Вип.4.-С.146-155. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vchetei_2015_4_19
51. Maidanik I. Remittances in Ukraine during the Full – Scare War. *Demography and Social Economy*. 2023, 53(3), P.18-32. URL: <https://ouci.dntb.gov.ua/en/works/11Z3wo39/>